

'נעימים', הגלריה העירונית בעפולה, 2018; אוצר: עוז זלוף

ישראל חמד מציג את עבודתו בציור בסגנון קלאסי, עתיר חומר, בשמן על בד. הציורים הם חלק קטן מתוצריו בשלוש השנים האחרונות ומעידים על תנופת עבודתו מעוררת הרושם וההשראה, בה משתלבים בהקפדה הבעה חומרית ופיגורה בעלת מבט.

בציורים כולם מופיעים גברים ישראלים, ודרכם חמד עוסק בצורה ייחודית ורגישה מאוד בגבריות ישראלית. אנו חווים בתערוכה מבט מעמיק על המשמעויות של גבריות זו:

אילו תפקידים מגדריים הם ממלאים? אילו דמויות הם מנסים לשחק ולהידמות להם?

רבים מהם חיילים, או בעלי תפקידים רשמיים אחרים כמו רופאים או מאבטחים, אשר דווקא בהם מודגשת נקודת מבט פגיעה, רגשית או אירוטית, השוברת את הייצוגיות וחושפת אותם כמושאי תשוקה או כאנשים בעלי עולם פנימי ורגישות.

בין ערגה לבושה

בין הציורים עובר רמז הומוסקסואלי: הציור מדגיש כוונות מיניות של המתבונן, של הצייר או של המצויר. המיניות מתבטאת בתנוחה או באופן שבה הם מוצגים, חלקם נדמים באמצעו של פלרטוט או לקראת אקט מיני. אולי באמצעו. הסיטואציות אינן חד משמעיות ולכן עשויות לבלבל את הקהל ולרמוז להקשרים אירוטיים ומיניים מבלי לחשוף אותם במפורש.

ישראל חמד עוסק בזהות הומוסקסואלית ובסוגיות מגדריות באמנות בעלת מאפיינים קלאסיים: ציור שמן על בד, ריאליסטי ומכובד. מקרה חריג ומפתיע באמנות ישראלית. מרבית הייצוגים לזהות מינית להט"בית ולשיח מגדרי באמנות מופיעים בטכניקות ובאמצעים עכשוויים המגלים את הקבלה המאוחרת שהם זוכים לה במחוזות מסויימים בחברה ובשדה האמנות.

לכן הציור של ישראל חמד חשוב עבור הקהילה הגאה - הוא מייצר נראות חדשה באמנות ישראלית לזהות זו דווקא באמצעים קלאסיים, וותיקים, שמאופיינים כ"אמנות גבוהה" שלרוב נשמרת כ"נקייה" מתכני חיים אלה.

פרספקטיבה של הצצה

נדמה כי הצייר, או אנחנו הצופים בציורים, מביטים באנשים אלו במבט שיש בו מידה של חוסר יציבות, הוא לא פרונטלי ואינו סימטרי.

רוב הציורים מציגים דמויות שנתפסו וצוירו בפעולה יומיומית, בעבודה, על המדרכה - מנקודת מבט של הסתכלות חטופה. הצצות אלה תועדו בציורים מושקעים הדורשים התעכבות על כל פרט, מאמץ ומחשבה - על לכן ניתן לחוות בתערוכה אנרגיה חזקה: היא מקפיאה את המבט החטוף ומקבעת את הפעולה, ובכך מספקת חוויית הצצה מעמיקה, ארוכה ועמוקה.

במצב זה אנו פורטים את ההצצה לרכיבים וניתן להבין ולחוש בסבלנות מנעד רגשות רחב שההצצה זו של בגבר הישראלי ברחוב מספקת: פחד, התרגשות, חרמנות, איום, התגרות, בושה, פלרטוט וחוצפה.

ההצצה יכולה להעיד גם על נקודת מבט "ארוניסטית", של אדם שזהותו המינית, המגדרית וחשקיו אינם גלויים ומוצהרים. שתרבותו הפנימית טרם עוצבה מתוך דינמיקה של הצהרה, תגובתיות ומסירה. מכאן אנו יכולים לאמץ בתערוכה פרספקטיבה ולהזדהות עם אדם המסתכל על מושאי השוואה לעומתו, מביט על מושאי תשוקתו- אך אינו מיסיר מבט, ובוחן את הדברים מהצד.

בחלל נפרד מוצגים קולאז'ים מעשה ידיו של חמד. הם כולם נגזרו והודבקו במלאכה מדוייקת ממגזיני אופנה, מגזינים לעיצוב הבית, מגזיני פורנו ועוד. בקולאז'ים יוצר ישראל חמד סצינות כמו קולנועיות המציגות פנטזיות על מלודרמה הומואית עשירה ומלאת שפע כלכלי, חומרי, תרבותי. דווקא פנטזיה זו מזכירה לנו את ההומוסקסואליות של לפני 1998: הומואיות שהיא גם לרוב מסמלת מעמד כלכלי נמוך, שבו יש שאיפה להגיע מצב כלכלי מבוסס ומצליח, שאיפה שהיא בגדר פנטזיה לא ממומשת.

התערוכה זוכרת ומבקשת להזכיר לצופים את שנות ה-80, ה-90, שנותיו הראשונות של הצייר כאדם בוגר, שנים בהם זהות מינית להט"בית, הומוסקסואליות, והקהילה הגאה בכללה, הם עניין לא מקובל בשיח הציבורי, שנים בהם קהילה זו אינה מאורגנת במוסדות רשמיים ומכילה אלפים המחפשים נתיבי חיים בשוליי החברה, מציצים על מרכז ההווה הישראלית ושואפים למימוש של פנטזיות מעמדיות, מקצועיות, חברתיות, תרבותיות ואירוטיות.

נתנו לתערוכה את השם "נעימים" – השם העברי שבחרו נציגי הקהילה (המאוגדים מבחירתם במסגרת עצמאית) למושג "גייז" בשנת 1979. הופעתו הציבורית הראשונה של הכינוי היתה בהפגנה הראשונה של התאגדות להט"ב בכיכר מלכי ישראל בת"א, הפגנה בה תבעו לעצמם שוויון זכויות חוקתיות במוסדות הרפואה הציבורית, במוסדות המדינה, התרבות, הדת ובשוק העבודה. מרבית הזכויות שידעו לדרוש בשנת 1979 לא נעגנו בחקיקה שוויונית גם לא בימינו ב-2018. המושג 'נעימים' מתקשר גם לאהבת דוד ויונתן התנ"כית, מיתוס משמעותי של יחסי אהבה חד מיניים מתקדמים בתרבות העברית.

לזר | וולט ויטמן

זר חולף! אתה אינך יודע איך בערגה אני מביט עליך,
זה מוכרח להיות אתה שכה חיפשתי,
(זה בא אלי כמתוך חלום),
במקום אחר ודאי חייתי חיים מאושרים איתך,
כל זה חוזר כשאנו מרפרפים אחד מול השני, בזרימה, בחיבה, בפשטות, בבשלות,
גדלת איתי, היית ילד איתי או ילדה איתי,
אכלתי איתך ושכבתי איתך, גופך הפך לא שלך בלבד ולא השאיר את גופי שלי בלבד,
אתה נותן לי את העונג מעיניך, פניך, בשרך, כשאנו חולפים, אתה לוקח מזקני, חזי, ידי, בתמורה,
עלי לא לדבר אליך, עלי לחשוב עליך בעת שאשב לבד או אתעורר בלילה לבד,
עלי לחכות, אין בי ספק שאפגוש אותך שוב,
עלי לפקוח עין שלא אאבד אותך.